

Προσδοκία και ανταμοιβή ως κίνητρα των πράξεων

Βαθμίδες ηθικής ωριμότητας

«Τρία κίνητρα ωθούν τους ανθρώπους, ο φόβος, ο μισθός και η αγάπη, που αντιστοιχούν σε τρεις ανθρώπινους τύπους, στον δούλο, τον μισθωτό και τον ελεύθερο ή υιό. Ο “δούλος” (με την έννοια που είχε ο όρος στην αρχαιότητα) προσπαθεί να τηρεί τις εντολές, για να αποφύγει την τιμωρία, που πιστεύει πως επισύρει η παράβασή τους. Βασικό κίνητρο του είναι ο φόβος. Η βαθμίδα αυτή μόνο ως πρώτο σκαλοπάτι μπορεί να κατανοηθεί. Σε καμία περίπτωση δεν πρέπει να επαναπαύεται κανείς θεωρώντας την ως υγιή σχέση. Στην επόμενη βαθμίδα ο άνθρωπος ενεργεί επειδή προσβλέπει στην ανταπόδοση, στον “μισθό” που θα λάβει. Και τούτη η βαθμίδα, μοιλονότι ελευθερώνεται από τον βραχνά του φόβου, δεν φανερώνει πλήρη ωριμότητα, διότι θεμελιώνει μια “λογιστική” και υπαλληλική σχέση. Και στις δυο αυτές βαθμίδες το πρόσωπο του άλλου παραμορφώνεται. Ο “δούλος” έχει μπροστά στα μάτια του ένα Θεό δικαστή κι εκδικητικό, κι ο “μισθωτός” ένα ταμιά. Η κατεξοχήν βαθμίδα ωριμότητας είναι αυτή που κίνητρο έχει την αγάπη. Ο άνθρωπος εδώ ενεργεί σαν ελεύθερος κι όχι σαν δούλος, σαν γιος κι όχι σαν υπάλληλος. Ανοίγεται στον απέναντι επειδή βρίσκει νόημα σ' αυτό το άνοιγμα και το θέλει ελεύθερα και συνειδητά».

Μπέγζος, Μ., Παπαθανασίου, Α., *Θέματα Χριστιανικής Ηθικής Γ' Γενικού Λυκείου*, Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής - ΙΤΥΕ «Διόφαντος», Αθήνα, 2011, σελ. 38 (διασκευασμένο).

Προσδοκίες ανταμοιβής στον Χριστιανισμό

Η παραβολή για τους εργάτες του αμπελιού

«Η βασιλεία των ουρανών μοιάζει μ' έναν γαιοκτήμονα, που βγήκε νωρίς το πρωί να προσλάβει εργάτες για το αμπέλι του. Συμφώνησε με τους εργάτες να τους πληρώσει ένα δηνάριο την ημέρα, και τους έστειλε στο αμπέλι του. Όταν γύρω στις εννιά βγήκε στην αγορά, είδε άλλους να στέκονται εκεί χωρίς δουλειά, και τους είπε: “πηγαίνετε και εσείς στο αμπέλι και θα σας δώσω ό,τι είναι δίκαιο”. Έφυγαν κι αυτοί για το αμπέλι. Όταν ξαναβγήκε κατά τις δώδεκα και κατά τις τρεις, έκανε το ίδιο. Κατά τις πέντε, βγήκε και βρήκε κι άλλους να κάθονται, και τους ρωτάει: “γιατί κάθεστε εδώ άνεργοι όλη την ημέρα;”. “Κανένας δε μας πήρε στη δουλειά”, του απαντούν. “Πηγαίνετε”, τους λέει, “κι εσείς στο αμπέλι μου και θα πάρετε ό,τι δικαιούσθε”.

Όταν βράδιασε, λέει ο ιδιοκτήτης του αμπελιού στον διαχειριστή του: “φώναξε τους εργάτες και πλήρωσέ τους το μεροκάματο, αρχίζοντας από τους τελευταίους ως τους πρώτους”. Ήρθαν λοιπόν αυτοί που έπιασαν δουλειά στις πέντε και πήραν από ένα δηνάριο. Ήρθαν και οι πρώτοι και νόμισαν πως θα πάρουν περισσότερα· πήραν όμως κι αυτοί από ένα δηνάριο. Όταν το πήραν, άρχισαν να διαμαρτύρονται εναντίον του γαιοκτήμονα: “αυτοί οι τελευταίοι”, έλεγαν, “εργάστηκαν μία ώρα και τους εξίσωσες μ' εμάς, που υπομείναμε τον μόχθο και τον καύσωνα μιας ολόκληρης μέρας;”. Εκείνος όμως γύρισε σ' έναν απ' αυτούς και του είπε: “φίλε, δε σε αδικώ· δε συμφώνησες μαζί μου ένα δηνάριο; Πάρ' το και πήγαινε. Εγώ θέλω να πληρώσω αυτόν που ήρθε

τελευταίος όσο κι εσένα. Δεν μπορώ τα λεφτά μου να τα κάνω ό,τι θέλω; Ή μήπως επειδή είμαι καλός, αυτό προκαλεί τη ζήλεια σου;”.

Έτσι θα βρεθούν οι τελευταίοι πρώτοι και οι πρώτοι τελευταίοι. Γιατί πολλοί είναι οι καλεσμένοι, λίγοι όμως οι εκλεκτοί».

Μτ 20, 1-16

Κατηχητικός λόγος στην εορτή του Πάσχα

Όποιος είναι ευσεβής και φιλόθεος, ας απολαύσει την ωραία και λαμπρή αυτή εορτή. Όποιος δούλος έχει διαθέσεις αγαθές, ας εισέλθει στη χαρά, γεμάτος με ευφροσύνη που χαρίζει ο αναστημένος Κύριός του. Όποιος καταπονήθηκε με τη νηστεία, ας απολαύσει τώρα την αμοιβή του. Όποιος από την έκτη ώρα υπηρέτησε τον Κύριο, ας πάρει σήμερα την αμοιβή που δικαιούται. Όποιος προσήλθε στη ζωή της Εκκλησίας μετά την ενάτη, ας πάρει κι αυτός πρόθυμα μέρος στην Αναστάσιμη γιορτή. Όποιος προσήλθε μετά την δωδεκάτη, ας μην έχει καμιά αμφιβολία· καθόλου δεν θα τιμωρηθεί. Όποιος καθυστέρησε κι ήρθε μετά την τρίτη, ας πλησιάσει τον Κύριο χωρίς κανένα δισταγμό και φόβο. Όποιος προσήλθε κατά την πέμπτη ώρα, ας μην έχει κανένα φόβο, ότι τάχα, επειδή έχει φτάσει καθυστερημένος, δεν θα τον δεχτεί ο Θεός. Γιατί ο Κύριος δίνει πλουσιοπάροχα τις δωρεές Του. Γι’ αυτό δέχεται και τον τελευταίο, με την ίδια προθυμία που είχε δεχτεί και τον πρώτο. Χαρίζει ανάπαυση και ειρήνη σ’ εκείνον που έφτασε αργά, όπως ακριβώς κάνει και με τον πρώτο. Ελεεί κι εκείνον που έφτασε τελευταίος, αλλά περιποιείται κι εκείνον που πρώτος ήρθε. Και στον έναν δίνει και στον άλλο προσφέρει. Και τα έργα της αρετής δέχεται, αλλά και την απλή διάθεση αναγνωρίζει. Και την πράξη την αγαθή τιμά, αλλά και την απλή πρόθεση επαινεί.

Εισέλθετε λοιπόν όλοι στη χαρά του Κυρίου σας. Και εκείνοι που πρώτοι φτάσατε κι όσοι ήρθατε δεύτεροι, λάβετε τον μισθό σας. Πλούσιοι και φτωχοί πανηγυρίστε. Όσοι εγκρατευτήκατε, αλλά κι εκείνοι που έχετε βραδυπορήσει στην εργασία των εντολών, τιμήστε τη σημερινή ημέρα. Όσοι νηστέψατε και εκείνοι που δεν νηστέψατε, ευφρανθείτε σήμερα. Η (Αγία) Τράπεζα είναι γεμάτη, απολαύστε την όλοι. Ο Μόσχος είναι άφθονος και ανεξάντλητος. Δεν επιτρέπεται λοιπόν να φύγει κάποιος πεινασμένος. Όλοι απολαύστε το Συμπόσιο που παρατίθεται για τους πιστούς. Όλοι απολαύστε τα θεία δώρα που προσφέρει η Θεία αγαθοσύνη. Κανένας πια να μη θρηνεί τη φτώχεια του, γιατί τώρα έγινε φανερή η Βασιλεία του Θεού, εκείνη που προσφέρεται σ’ όλους εξίσου. Κανένας να μην κλαίει πια τα πταίσματά του, γιατί συγχώρεσή μας είναι ο Αναστημένος. Κανένας ας μη φοβάται πια τον θάνατο, γιατί ο θάνατος του Σωτήρα μας μας ελευθέρωσε από τον θάνατο και τη φθορά. Γιατί αν και ο Σωτήρας μας κρατήθηκε από τον θάνατο, τελικά τον εξαφάνισε... Γιατί με την Ανάστασή Του ο Χριστός έγινε η αρχή της αναστάσεως όλων όσων έχουν κοιμηθεί.

Ιωάννης Χρυσόστομος, *Κατηχητικός Λόγος*, PG, 59, 721-7.

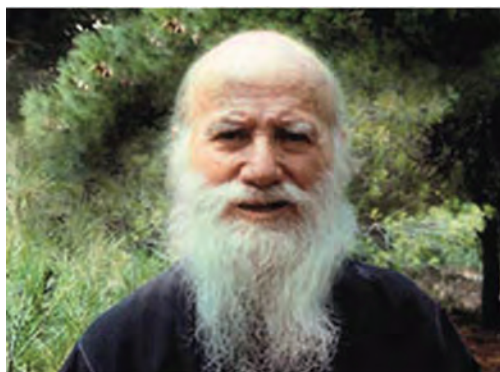
Προσδοκίες ανταμοιβής στον Χριστιανισμό. Άλλες θρησκευτικές αντιλήψεις για τις προσδοκίες ανταμοιβής

Ο Χριστός είναι φίλος μας

«Τον Χριστό να Τον αισθανόμαστε σαν φίλο μας. Πέφτομε; Αμαρτάνομε; Με οικειότητα, αγάπη κι εμπιστοσύνη να τρέχουμε κοντά Του· όχι με φόβο ότι θα μας τιμωρήσει αλλά με θάρρος, που θα μας το δίδει η αίσθηση του φίλου... Η έννοια του φόβου είναι καλή για τα πρώτα στάδια. Ο άνθρωπος ο αρχάριος συγκρατείται από το κακό με τον φόβο. Και ο φόβος είναι απαραίτητος,

εφόσον είμαστε υλικοί άνθρωποι και χαμερπείς. Αλλά αυτό είναι ένα στάδιο, ένας χαμηλός βαθμός σχέσεως με το θείον. Το πάμε στη συναλλαγή, προκειμένου να κερδίσουμε τον Παράδεισο ή να γλιτώσουμε την κόλαση. Αυτό, αν το καλοεξετάσουμε, δείχνει κάποια ιδιοτέλεια, κάποιο συμφέρον. Εμένα δεν μου αρέσει αυτός ο τρόπος. Όταν ο άνθρωπος προχωρήσει και μπει στην αγάπη του Θεού, τι του χρειάζεται ο φόβος; Ό,τι κάνει, το κάνει από αγάπη κι έχει πολύ μεγαλύτερη αξία αυτό. Το να γίνει καλός κάποιος από φόβο στον Θεό κι όχι από αγάπη δεν έχει τόση αξία. Προσπαθώντας διά του φόβου μπαίνουμε σιγά σιγά στην αγάπη του Θεού. Πάει τότε η κόλαση, πάει ο φόβος και ο θάνατος. Ενδιαφερόμαστε μόνο για την αγάπη του Θεού. Κάνουμε το παν γι' αυτή την αγάπη. Όταν αυτό πετύχεις, τι άλλο θέλεις; Κέρδισες το παν. Ζεις τον Χριστό και ο Χριστός ζει μέσα σου».

Πορφύριος Καυσοκαλυβίτης, *Βίος και Λόγοι*, εκδ. Ι.Μ. Χρυσοπηγής, Χανιά, 2003, σελ. 232-235.

Ο Άγιος Πορφύριος

Η προσδοκία της μελλοντικής ζωής

«"Προσδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν καὶ ζωὴν τοῦ Μέλλοντος Αἰῶνος". Στραμμένο προς το μέλλον, το "Πιστεύω" τελειώνει με μια νότα προσδοκίας. Μέσα από την πίστη μας στον Χριστό, αποκτάμε πότε πότε μια ζωντανή, προσωπική σχέση με τον Θεό· και ξέρουμε, όχι σαν υπόθεση, αλλά σαν πραγματικό γεγονός εμπειρίας, ότι αυτή η σχέση ήδη έχει μέσα της τα σπέρματα της αιωνιότητας. Η Τελική Κρίση, όπως τονίζει με έμφαση το Ευαγγέλιο του Αγ. Ιωάννη, συνεχίζεται όλο τον καιρό σ' όλη τη διάρκεια της επίγειας ζωής μας. Όποτε, συνειδητά ή ασυνείδητα διαλέγουμε το καλό, ήδη εισερχόμαστε προκαταβολικά στην αιώνια ζωή· όποτε διαλέγουμε το κακό παίρνουμε μια πρόγευση από την κόλαση. Ο Χριστός είναι ο κριτής· κι όμως, από μιαν άλλη άποψη, εμείς εκφέρουμε την κρίση για τους εαυτούς μας. Αν κάποιος είναι στην κόλαση, δεν είναι γιατί ο Θεός τον φυλάκιζε εκεί, αλλά γιατί εκεί είναι ο τόπος που ο ίδιος διάλεξε να βρίσκεται. Η θεϊκή αγάπη βρίσκεται παντού και δεν αποδιώχνει κανένα. Εμείς, όμως, από τη δική μας πλευρά, είμαστε ελεύθεροι ν' απωθήσουμε τη θεϊκή αγάπη: δεν μπορούμε ωστόσο να το κάνουμε δίχως να προξενήσουμε πόνο στους εαυτούς μας, και όσο πιο τελική είναι η απώθησή μας, τόσο πιο πικρή είναι η οδύνη μας».

Γουέαρ, Κ., Επίσκοπος Διοκλείας, *Ο Ορθόδοξος Δρόμος*, Μτφρ. Μ. Πάσχος, Επτάλοφος, Αθήνα, 1984, σελ. 152-155 (επιλογή).

Ισλάμ και ανταμοιβή

«Εκ των βασικότερων μηνυμάτων του Κορανίου και γενικότερα του Ισλάμ είναι η πεποίθηση για την τιμωρία των αμαρτωλών, την ανταμοιβή των δικαίων, τον παράδεισο και την κόλαση. Πυρήνας του κηρύγματος του Μωάμεθ κατά την πρώτη περίοδο υπήρξε ο τονισμός της ημέρας της κρίσεως. Το παν θα εξαφανιστεί, για να αποκατασταθεί και να κριθεί. Θα ανοιχτεί κατόπιν το βιβλίο, θα γίνουν γνωστά τα έργα των ανθρώπων και, από το ζυγοστάθμισμα των καλών και των κακών έργων, θα κριθεί η θέση του καθενός. Όσοι καταδικαστούν -άδικοι, άπιστοι, πονηροί- θα οδηγηθούν στο χώρο των αιώνιων βασάνων, τον Άδη· οι δίκαιοι θα εισέλθουν στον ευλογημένο τόπο του

Παραδείσου... Το ζήτημα της ισλαμικής απόψεως περί του προορισμού του ανθρώπου (*κισμέτ*) είναι περίπλοκο, διότι στο Κοράνιο απαντούν αφενός μεν εδάφια αρνούμενα οποιαδήποτε δυνατότητα ελευθερίας, αφετέρου δε άλλα που αποδέχονται την ελευθερία, επί της οποίας στηρίζεται και η ανθρώπινη ευθύνη... Στον ισλαμικό μυστικισμό (*σουφισμός*) κύριοι στόχοι της πνευματικής ασκήσεως υπήρξαν η προσπάθεια υπέρβασης της ατομικότητας και εκμηδενισμού του “εγώ”, η πλήρης παράδοση στον “Αλλάχ”, η άγρυπνη αίσθηση της παρουσίας του Ηγαπημένου, το συνεχές *είναι εν τω Θεώ*. Κεντρικό αίσθημα είναι η ολοκληρωτική, πέρα από κάθε συμβατικότητα, αγάπη του Θεού, που κατακαίει οποιοδήποτε άλλο κίνητρο, όπως φόβο ή προσδοκία ανταμοιβών».

Αναστάσιος (Γιαννουλάτος), Αρχιεπίσκοπος Τιράνων, *Ισλάμ. Θρησκευολογική επισκόπησης*, Πορευθέντες, Αθήνα, 1975, σελ. 142, 144, 257-259 (επιλογή).

Ιουδαϊσμός και σωτηρία του κόσμου

«Ο Θεός σώζει. Μετά τη δημιουργία του κόσμου το κύριο έργο του Θεού συνίσταται στη σωτηρία του. Το έργο αυτό πραγματοποιείται με εκλογή ενός τμήματος της ανθρωπότητας, που θα ζει μια ζωή τέτοια, που θα το διατηρεί σε κοινωνία με τον Θεό. Κύρια αρχή αυτής της ζωής είναι να έχει Θεό του μόνο τον ίδιο και να τηρεί τις εντολές Του. Το τμήμα αυτό της ανθρωπότητας που είναι ο Ισραήλ ονομάζεται γι' αυτόν τον λόγο «λαός του Θεού». Η σωτηρία συμβαίνει στο τέλος της ιστορίας. Ήδη από την Έξοδο άρχισε να υπάρχει μεταξύ των Ιουδαίων η προσδοκία μιας μελλοντικής ανάδειξης του έθνους τους σε πρότυπο και ηγήτορα της ανθρωπότητας. Αυτό θα συνέβαινε στην τελική φάση της ιστορίας σε μια πορεία που κινείται από το παρελθόν προς το μέλλον. Η ιδέα αυτή στους προφήτες πήρε τη μορφή της “Μέρας του Γιαχβέ”, δηλαδή της εποχής που οι εχθροί του Ισραήλ θα κατατροπώνονταν και ένας βασιλιάς προερχόμενος από τον οίκο του Δαβίδ θα ίδρυε μια καινούργια βασιλεία. Αργότερα όμως, η ιδέα της εθνικής αποκατάστασης αντικαθίσταται από εκείνη της παγκόσμιας σωτηρίας των δικαίων, που θα προέλθει από κάποιον ορισμένο (χρισμένο = Μεσσία) από τον Θεό γι' αυτόν τον σκοπό. Στη σωτηρία αυτή συμπεριλαμβάνεται η προσδοκία της ανάστασης των νεκρών».

Δρίτσας, Δ., Μόσχος, Δ., Παπαλεξανδρόπουλος, Στ., *Χριστιανισμός και Θρησκευόμενα Β' Γενικού Λυκείου*, Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής - ΙΤΥΕ «Διόφαντος», Αθήνα, 2011, σελ. 234-235.

Ινδουισμός: ντάρμα και κάρμα

«Τα έμβια όντα δε ζουν μόνο μια φορά, αλλά αφού μια μορφή ύπαρξης διαλυθεί, κάτι από αυτήν επιβιώνει και μεταβαίνει σε άλλη μορφή ύπαρξης. Δημιουργείται έτσι ένας ατέρμων κύκλος μετενσαρκώσεων (“*Σαμσάρα*”), που διατηρεί συνεχώς τα όντα σε κάποια μορφή ύπαρξης. “*Κάρμα*” σημαίνει πράξη. Οι πράξεις που το ον διέπραξε στην προηγούμενη μορφή ύπαρξης, είναι εκείνες

Μπορίς Ντουμπρόβ, *Η ευλογία του Σαββάτου*.
Λάδι σε καμβά.

που προσδιορίζουν τη μορφή στην οποία θα μεταβεί. Τέτοιες μορφές εκτός από την ανθρώπινη μπορούν να είναι μια ζωική, μια δαιμονική σε κάποια κόλαση ή μια θεϊκή σε κάποιο ουρανό. Η ατέρμονη παραμονή σε κάποια μορφή ύπαρξης, δηλαδή σε μια κατάσταση που ταυτίζεται με την οδύνη, προκάλεσε το αίτημα της απελευθέρωσης από αυτή.

Στον Ινδουισμό η ύπαρξη είναι οδυνηρή. Ως τέτοια θέτει το αίτημα της απελευθέρωσης από αυτή. Η απελευθέρωση επιδιώκεται με δύο τρόπους, τον άμεσο και το σταδιακό. Ο άμεσος τρόπος επιτυγχάνεται κυρίως μέσα από την αγαπητική αφοσίωση προς μια θεότητα, που επιλέγεται προσωπικά από τον Ινδουιστή. Η θεότητα αυτή είναι συνήθως κάποια που περιέχεται σε μια από τις τρεις παραδόσεις, δηλαδή τον Σιβαϊσμό, τον Βισνουϊσμό και τον Σακτισμό. Το γεγονός αυτό κάνει τις τρεις αυτές παραδόσεις να είναι οι τρεις δημοφιλέστερες λύσεις στο αίτημα της απελευθέρωσης. Ο σταδιακός τρόπος, ο οποίος συγκεντρώνει την προτίμηση της μεγάλης πλειονότητας των πιστών, επιτυγχάνεται με την προσήλωση στο *ντάρμα*. Σ' αυτό συμπεριλαμβάνεται η λατρεία των διαφόρων θεοτήτων που υπάρχουν στο Ινδουιστικό πάνθεο. Θεότητες που θεωρείται ότι συμβάλουν στην απόσβεση του κακού κάρμα και συνεπώς σε μια καλή μετενσάρκωση, όπως η θεότητα του ποταμού Γάγγη με την πλύση στα νερά του, είναι δημοφιλείς. Αλλά και στο σταδιακό τρόπο η ένωση με τη θεότητα της προσωπικής επιλογής παραμένει πάντα ο απώτερος, τελικός στόχος». Δρίτσας, Δ., Μόσχος, Δ., Παπαλεξανδρόπουλος, Στ., *Χριστιανισμός και Θρησκείματα Β' Γενικού Λυκείου*, Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής - ΙΤΥΕ «Διόφαντος», Αθήνα, 2011, σελ. 259-260, 268-269 (επιλογή).

Βουδισμός

«Εκτός από το φωτισμό, για να σωθεί κάποιος πρέπει να κατέχεται από συμπόνια προς όλα τα όντα και να θέλει να τα βοηθήσει να σωθούν. Εκείνος που το κάνει αυτό ονομάζεται μποντισάτβα (μπόντι=φωτισμός, σάτβα=ον σε πορεία προς τον φωτισμό). Ο μποντισάτβα μετά από άπειρες ζωές φτάνει κάποτε στο σημείο να μπει στη *Νιρβάνα*, που στο Μαχαγυάνα Βουδισμό σημαίνει να ενωθεί με το απόλυτο. Το μεγάλο πλήθος των πιστών του Βουδισμού επιδιώκει να αναγεννηθεί στον κόσμο κάποιου από τους παραπάνω Βούδες. Αυτός είναι ο λόγος που σε χώρες όπως η Κίνα, η Κορέα, η Ιαπωνία κ.α., ο Βουδισμός της πλειονότητας είναι θρησκεία που υπηρετεί κυρίως τη μεταθανάτια ζωή».

Δρίτσας, Δ., Μόσχος, Δ., Παπαλεξανδρόπουλος, Στ., *Χριστιανισμός και Θρησκείματα Β' Γενικού Λυκείου*, Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής - ΙΤΥΕ «Διόφαντος», Αθήνα, 2011, σελ. 285.

Κινεζικά θρησκείματα

«Στην Κίνα υπάρχουν από παλιά πολλές θρησκείες. Λίγοι είναι εκείνοι που έχουν τη μία μόνο από αυτές ως αποκλειστική ή κύρια θρησκεία τους. Αυτό συμβαίνει, διότι η θρησκεία που ασκεί η πλειονότητα του κινεζικού λαού, και που γι' αυτό μπορεί να ονομαστεί κινέζικη θρησκεία, αποτελείται από τις τρεις παραπάνω θρησκείες σε συνδυασμό. Ο συνδυασμός τους συνίσταται στη χρήση από τους ίδιους ανθρώπους τότε της μιας και τότε της άλλης, ανάλογα με τον επιδιωκόμενο σκοπό. Έτσι, για την επίτευξη σκοπών που μπορούν να πραγματοποιηθούν μέσα από την εναρμόνιση του ανθρώπου με το γενικό τρόπο λειτουργίας της φύσης ή για την επίτευξη υγείας και μακροβιότητας οι Κινέζοι προστρέχουν στην ταοϊστική παράδοση. Για την επίτευξη μιας αρμονικής κατάστασης στην περιοχή των διανθρώπινων σχέσεων, από εκείνες που αφορούν στα μέλη μιας οικογένειας ως εκείνες που αφορούν στις κοινωνικές και δημόσιες υποχρεώσεις, οι ίδιοι συμπεριφέρονται

σύμφωνα με τους κανόνες του Κομφουκιανισμού, οι οποίοι διέπουν ακριβώς αυτές τις σχέσεις. Για την επίτευξη μιας καλής μεταθανάτιας ζωής, οι Κινέζοι στρέφονται σ' εκείνους τους Βούδες και Μποντισάτβες που βοηθούν σ' αυτό τον τομέα. Επιπροσθέτως, για την επίτευξη σκοπών όπως η καλή υγεία, π.χ. η επαγγελματική προκοπή, η απόκτηση παιδιών, η προστασία από συμφορές κτλ. οι Κινέζοι στρέφονται σ' ένα πλούσιο πάνθεο, που αποτελείται από τα θεία όντα όλων των παραπάνω θρησκειών. Από τα μέλη της οικογένειας αυτής γίνονται προσφορές, απευθύνονται αιτήματα κτλ. Σημαντική κατηγορία είναι επίσης τα κακά πνεύματα, για προστασία από τα οποία χρησιμοποιούνται διάφορα μέσα».

Δρίτσας, Δ., Μόσχος, Δ., Παπαλεξανδρόπουλος, Στ., *Χριστιανισμός και Θρησκείματα Β' Γενικού Λυκείου*, Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής - ΙΤΥΕ «Διόφαντος», Αθήνα, 2011, σελ. 290-291.

Η εικόνα προέρχεται από την ταϊστική παράδοση. Το Τάο γεννά τη «μεγάλη ενότητα» (Τάι-τσι). Αυτή γεννά τις δύο αρχές, το γιν και το γιαγκ, που απεικονίζονται εδώ με τους συνδυασμούς τους.

Προσωπικές απόψεις και αναστοχασμός για την ανταμοιβή

Χρήστος Κεχαγιόγλου, Το τραπέζι του Αδάμ και της Εύας.